LÖBL I. & SMETANA A. (eds.) 2004: *Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Volume 2. Hydrophiloidea – Histeroidea – Staphylinoidea.* Apollo Books, Stenstrup, 942 pp. 24 x 17 cm. Pevná vazba. ISBN 87-88757-74-9. Cena DKK 1080,00.

Catalogue of Palaearctic Coleoptera je rozsáhlým projektem, jehož cílem je katalogovou formou shrnout základní nomenklatorické poznatky a údaje o rozšíření týkající se všech skupin brouků (Coleoptera) vyskytujících se v palearktické oblasti. Posledním dílem obdobného rozsahu, tj. pokrývající katalogovou formou faunu brouků palearktu, byl Winklerův „*Catalogus Coleopterorum regionis palearcticae*" publikovaný v letech 1924-1932. Vzhledem k značnému nárůstu počtu formálně popsaných taxonů a v neposlední řadě i k novému vydání Mezinárodních pravidel zoologické nomenklatury (Houša & Štys 2003) je jasné, že Winklerův katalog je v současné době již zastaralý. Přesto zůstával jediným zdrojem základních taxonomických a nomenklatorických informací o mnohých skupinách brouků. Není proto třeba obhajovat snahu editorů vypracovat nový, moderně koncipovaný katalog odpovídající současnému stavu znalostí.

Pojetí palearktického regionu se v rámci celého projektu poněkud odlišuje od jeho obvyklého užívání v jiných zoogeografických pracech. Do palearktu jsou zahrnuty i hraniční oblasti s afrotropickou (Arabský poloostrov, Sokotra), orientální (Pákistán, himálajská část Indie, Bhútán, Nepál a jih Číny) a pacifickou oblastí (pacifické ostrovy Japonska). Důvodem je skutečnost, že v uvedených hraničních oblastech se alespoň ve vyšších nadmořských výškách vyskytuje značné množství čistě palearktických taxonů, jejichž zahrnutí do katalogu je jistě záhodno. V důsledku tohoto rozšířeného chápání palearktu jsou však do katalogu zahrnuty i mimopalearktické taxony vyskytující se ve výše uvedených hraničních oblastech. Tuto skutečnost je potřeba mít při používání katalogu na paměti a není možné považovat taxon za palearktický pouze na základě toho, že je v katalogu uveden.

Druhý díl katalogu zpracovává zástupce skupiny Staphyliniformia, tj. nadčeledí Hydrophiloidea, Histeroidea a Staphylinoidea. Navazuje tak na díl první (Löbl & Smetana 2003), v němž byly zpracováni zástupci podřádů Archostemata, Myxophaga a Adephaga. Členení druhého svazku katalogu zůstává obdobné. Úvodní informativní kapitoly vysvětlují celkovou koncepci katalogu a formát taxonomických záznamů, vymezují zoogeografické jednotky použité při popisu rozšíření jednotlivých taxonů a uvádějí seznam autorů jednotlivých částí katalogu. Následují poměrně stručná Errata k předchozímu svazku katalogu (která jsou komentována níže). První část svazku je zakončena shrnutím nových nomenklatorických činů, včetně stanovení náhradních jmen, nových synonym, stanovení nových nomenklatorických kombinací, změn ranku či potvrzení synonymie několika taxonů, a dokonce i stanovení typových druhů pro několik rodů, náležejících do čeledi Silphidae a do podčeledi Staphylinidae: Aleocharinae. Následuje 663 stran vlastního katalogu, 215 stran primárních citací a rejstřík zahrnující jména skupiny čeledi a rodu (rejstřík zahrnující jména skupiny druhu je možné stáhnout v textovém formátu na stránkách www.apollobooks.com nebo www.ville-ge.ch/musinfo/mhng).

Vlastní katalogová část nemá za úkol řešit taxonomické a fylogenetické problémy v rámci jednotlivých skupin, vyšší taxony (od podřádu po podčeleď, včetně) jsou uspořádány podle práce Lawrence & Newtona (1995), nižší taxony a všechna synonyma jsou uvedeny v abecedním pořadí. Jsou zahrnuta všechna použitelná (platná i neplatná) jména taxonů žijících v palearktické oblasti, popsaných před 1. lednem 2002, přičemž nejsou zahrnuta jména fosilních či vymřelých

taxonů. Pro každý taxon jsou uvedena všechna známá synonyma, včetně stručné taxonomické informace, zda se jedná o homonymii, nové náhradní jméno atp. Pro taxony ze skupiny rodu je kromě toho uveden typový druh. Každý druh či poddruh je opatřen podrobným popisem rozšíření v rámci palearktu (v širším pojetí popsaném výše), rozšíření mimo palearktickou oblast je uvedeno pouze na úrovni základních světových zoogeografických oblastí. V případech, kdy je druh/poddruh endemický pro malou oblast, je tato oblast také uvedena.

Součástí druhého svazku jsou Errata k prvnímu dílu katalogu a tato kapitola zasluhuje podrobnější komentář. Obsahuje především opravy překlepů, zejména v rocích popisů některých taxonů, jsou zde doplněna přehlédnutá synonyma a taxony chybějící v prvním svazku. Zvláště je však potřeba upozornit na stanovení nových náhradních jmen (nomina nova) pro několik druhů rodu *Pterostichus*. Zařazen je také komentář k sekundární homonymii střevlíků zahrnutých v rodech *Colpodes* a *Platynus* a v podrodu *Pterostichus* (*Cryobius*), v těchto případech je však řešení problémů ponecháno pro pozdější publikace a nejsou tedy provedeny nové nomenklatorické činy. V nutných případech je k zahrnutým opravám uvedena i literatura, v nesouladu s koncepcí celého katalogu jsou uvedeny i sekundární citace. Jejich zařazení je však zcela pochopitelné a přispívá k snadnějšímu pochopení uvedených oprav. Jedinou poněkud spornou skutečností je fakt, že errata byla v mnohých případech provedena jiným autorem, než tím, který napsal odpovídající část prvního svazku katalogu, což je přinejmenším nezvyklé.

Vzhledem k rozsáhlosti díla je jeho koncepce jistě poněkud podřízena požadavkům vydavatele, zejména co se týče počtu stran jednotlivých svazků. Je tedy pochopitelné, že údaje musely být maximálně zestručněny, a není možné tuto skutečnost editorům vytýkat. I přesto je třeba upozornit na hlavní omezení, která tímto nutným zkrácením vznikají. V seznamu použité literatury jsou zahrnuty pouze primární citace, tj. pouze citace prací obsahujících popis nového taxonu či zavedení nového použitelného jména. Nejsou tedy zahrnuty citace publikací obsahujících například zdůvodnění uváděné synonymie, či údaje o rozšíření jednotlivých druhů. Katalog proto nelze použít jako úplný zdroj citací prací o určité skupině (dodejme však, že to nebylo hlavním cílem jeho sestavení); mnoho citací je nutno dohledat v jiných, dříve publikovaných katalozích, či v případě některých skupin (např. Aleocharinae) excerpcí citací uvedených v jednotlivých dílčích pramenech. Uvedené rozšíření jednotlivých taxonů tak bohužel zcela ztrácí vazbu na publikovanou literaturu; zůstává plně v kompetenci autora, který danou skupinu zpracovával, zcela bez možnosti zpětné kontroly správnosti uvedených údajů. Na druhou stranu je ale potřeba upozornit, že jen primárních citací je v druhém svazku katalogu uvedeno 7827, a uvedení dalších by znamenalo značný nárůst rozsahu díla. Druhým, možná i poněkud závažnějším nedostatkem, je vynechání synonym založených na mylné interpretaci taxonů. Zejména mezi běžnými evropskými druhy se takováto jména vyskytují poměrně často, a dříve byla i hojně užívána. Najde-li tedy čtenář ve starší literatuře uveden např. druh *Megasternum boletophagum* Mulsant, 1844 (Hydrophilidae), v recenzovaném díle tuto kombinaci jmen nenajde, i když se jedná o dříve velmi často používané jméno druhu s dnes platným jménem *Megasternum concinnum* (Marsham, 1802).

Formálně lze druhému svazku katalogu těžko něco vytknout. Katalog byl připraven velmi precizně; přestože bylo nutné zahrnout více než 35 000 použitelných jmen publikovaných v 7827 citovaných pracích, a navíc nelze předpokládat, že by autoři jednotlivých částí byli důvěrně seznámeni se všemi taxony, které uvádějí, nalezli jsme v celém díle pouze několik překlepů a formálních nedostatků. Jedinou částí, která by alespoň v následujících svazcích katalogu vyžadovala více pozornosti, je kapitola „New nomenclatorial and taxonomic acts,

and comments". Kromě překlepů a formálních detailů se zde totiž vyskytují i mnohem vážnější nedostatky. Většina uvedených nových synonym taxonů čeledi Histeridae byla již publikována Mazurem (1997), a je proto zbytečné je uvádět znovu, navíc jako „syn. nov.". Většina nově uvedených synonym není doprovázena ani základním komentářem, i když jednořádkové upřesnění synonymizace (objektivní/subjektivní, důvod synonymie apod.) by jistě ulehčil jejich následnou interpretaci. Nejednotně, nejednoznačně a na první pohled poněkud chaoticky jsou uvedeny nové kombinace, většinou pouze jako (např.) „*Chelonoidum hellenicum* (Roubal, 1913) from *Cephennium*", není uveden důvod přesunu taxonu do jiného rodu/podrodu, než ve kterém byl uváděn dřívějšími autory, chybí také obvyklé zdůranění, že se jedná o „comb. nov.". V nesouladu s převládajícím formátem nově uváděných kombinací, ale zato formálně i věcně mnohem správněji, jsou však uvedeny nové kombinace pro podčeleď Staphylinidae: Staphylininae na str. 35. Vzhledem k tomu, že z nomenklatorického hlediska patří zmíněná kapitola v celém svazku mezi nejzávažnější, a navíc správné pochopení uvedených změn je nutné pro jejich pozdější správnou interpretaci, doporučili bychom autorům a editorům věnovat této kapitole v přístích svazcích poněkud více pozornosti.

Závěrem lze shrnout, že přes určité nedostatky související především s obrovským rozsahem díla a množstvím zahrnutých taxonů i citované literatury, je i druhý svazek katalogu zcela nepostradatelný pro koleopterology zabývající se faunou palearktické oblasti. Lze jej plně doporučit taxonomům, ale také ekologům, biogeografům a morfologům, jejichž práce se alespoň okrajově týká palearktických brouků. Doufáme, že další svazky katalogu budou navazovat na výbornou kvalitu svazků již publikovaných, a přejeme editorům a autorům co nejméně problémů a překážek při jejich přípravě.

LITERATURA

HOUŠA V. & ŠTYS P. (transl.) 2003: *Mezinárodní pravidla zoologické nomenklatury, 4. vydání.* (*International Code of Zoological Nomenclature. Fourth Edition.*). Česká společnost entomologická, Praha, 182 pp (in Czech).

LAWRENCE J. F. & NEWTON A. F. 1995: Families and subfamilies of Coleoptera (with selected genera, notes, references and data on family-group names), pp. 779-1006. In: PAKALUK J. & ŚLIPIŃSKI S. A. (eds.): *Biology, Phylogeny, and Classification of Coleoptera: Papers Celebrating the 80th Birthday of Roy A. Crowson.* Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa, 1092 pp.

LÖBL I. & SMETANA A. (eds.) 2003: *Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Volume 1. Archostemata – Myxophaga – Adephaga.* Apollo Books, Stenstrup, 819 pp.

MAZUR S. 1997: A world catalogue of the Histeridae (Coleoptera: Histeroidea). *Genus*, Suppl.: 1-373.

SUMMARY

The second volume of the *Palaearctic Catalogue of Coleoptera* summarizes basic nomeclatoric and distributional data on the staphyliniform beetles (i.e. the superfamilies Hydrophiloidea, Histeroidea and Staphylinoidea) occurring in the Palaearctic Region and bordering areas. The Catalogue thus includes also some species from the Oriental, Afrotropical and Pacific Regions. Nomina nova and new synonyms are established for many taxa, and type species of a genus is assigned in several cases. The book contains also corrections to the first volume of the catalogue (Löbl & Smetana 2003), which concern mainly the family Carabidae.

Martin Fikáček & David Boukal